Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com for updates

વિભાગ - ૩

પ્રવચન નં. ૭

તા. ૧૪-૧૦-૮૮ - જામનગર

શ્રી સમયસારજી પરમાગમ શાસ્ત્ર છે તેનો પ્રથમ જીવ નામનો અધિકાર તેની ગાથા છઠ્ઠી છે. ગયા વખતે છઠ્ઠી ગાથા લીધી હતી. બે દિવસ માટે આવ્યા હતા ત્યારે. હવે પ્રશ્ન ઉપજે છે કે એવો શુદ્ધાત્મા કોણ છે ? પ્રશ્ન એમ ઉત્પન્ન થયો કે આચાર્ય પરમાત્મા ફરમાવે છે કે હું એકત્વ વિભક્ત આત્માની વાત કહીશ.

પરિણામ માત્રથી જે આત્મા વિભક્ત નામ જુદો છે. પરિણામ અને આત્મા એક સત્તા નથી. બે સત્તા ભિન્ન ભિન્ન છે. પ્રમાણથી એક સત્તા છે. નયથી બે સત્તા છે. પ્રમાણથી એક સત્તા જાણીને પછી એમાં ને એમાં નયનો પ્રયોગ કરે તો બે સત્તા દેખાય છે. એક દ્રવ્ય સામાન્યની અનાદિ અનંત સત્તા અને એક ક્ષણિક પર્યાયની સત્તા. બેય સત્તા અલગ અલગ છે.

ત્યારે શિષ્યને પ્રશ્ન થયો કે, આપે એમ કહ્યું કે, એકત્વ એટલે અનંતગુણથી એકપણું એવો ભગવાન આત્મા ને વિભક્ત નામ પરિણામ માત્રથી જુદો, એવા આત્માની વાત હું કહીશ, એમ મેં વ્યવસાય કર્યો છે, ઉદ્યમ કર્યો છે. આ શાસ્ત્ર લખવાનો હેતુ મારો, પરિણામ માત્રથી આત્મા ભિન્ન છે અને પોતાના ગુણોથી આત્મા અભિન્ન છે, એમ મારે કહેવું છે. તો શિષ્યનો પ્રશ્ન છે કે એવો જે શુદ્ધાત્મા આપ કહેવા માંગો છો એકત્વ-વિભક્ત, એ આત્મા કોણ છે ? કેવો છે ? અને એનો અનુભવ અમને કેમ થાય ? બે પ્રશ્ન છે. આ શુદ્ધાત્મા કેવો છે ? અને એનો અનુભવ કેમ થાય ? એક સાથે બે પ્રશ્ન કર્યા છે. એના ઉત્તરરૂપે ગાથા છે.

''નથી અપ્રમત્ત કે પ્રમત્ત નથી જે એક જ્ઞાયકભાવ છે,
એ રીત શુદ્ધ કથાય ને જે જ્ઞાત તે તો તે જ છે.''

ગાથાનો અર્થ : જે એક જ્ઞાયકભાવ છે તે, અપ્રમત્ત પણ નથી અને પ્રમત્ત પણ નથી. સાતમા ગુણસ્થાનથી ચૌદ ગુણસ્થાન સુધીની પર્યાયો જ્ઞાયકભાવમાં એટલે આત્મામાં એટલે મારામાં નથી અને પ્રમત્ત એટલે પહેલાં ગુણસ્થાનથી છઠ્ઠા ગુણસ્થાન સુધીની અસાવધાનદશા, પરિણામો એ મારામાં નથી. એ રીતે તેને શુદ્ધ કહે છે.

પરિણામથી રહિત છે માટે આત્મા શુદ્ધ છે. જે આત્માઓ પરિણામથી આત્માને

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

સહિત માને છે તે અશુદ્ધ આત્માને સેવે છે. અનંતકાળ થયો, પરિણામથી રહિત આત્મા હોય એ કહેનારા શાસ્ત્ર ઓછા, લખનારા શાસ્ત્ર પણ ઓછા અને કહેનારા પણ ત્રણેકાળ ઓછા જ હોય.

આત્મા પરિણામથી સહિત છે અને પરિણામને કરે અને પરિણામને ભોગવે. જેવા જેવા પરિણામ કરે એવા એવા ફળને એ ભોગવે, કરે ને ભોગવે. આત્મા પરિણામને કરે, પરને તો કરી શકતો જ નથી. એ વાત તો દૂર રહો. પણ પરિણામને કરે અને પરિણામને ભોગવે એ કથા તમે સાંભળી છે. અને જિનાગમમાં પણ એવા વ્યવહારનયનાં કથનો છે. જિનાગમમાં પણ એવા વ્યવહારનયનાં કથનો આવે, આત્મા જેવા પરિણામ કરે એનું ફળ એકલો આત્મા ભોગવે. એ વ્યવહારનયનું કથન છે.

મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશકમાં શાસ્ત્રનાં ઉકેલની એક ચાવી આપી છે. જિનાગમનું રહસ્ય સમજવાની એક ચાવી 'કી' માસ્ટર 'કી' જેને 'માસ્ટર કી' કહે (છે) બધાં તાળા ખુલી જાય. એમાં એક ચાવી એવી આપી કે નિશ્ચયનય વડે જે નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું હોય તેને તો સત્યાર્થ જાણી, તેનું શ્રદ્ધાન અંગીકાર કરવું. એ વાત સાચી છે એમ શ્રદ્ધા કરવી. અને જ્યાં જ્યાં વ્યવહારનયનું કથન આવ્યું હોય ત્યાં એમ સમજવું કે તે કથન અસત્યાર્થ છે, એમ જાણી તેનું શ્રદ્ધાન છોડવું, શ્રદ્ધાન ન કરવું.

શું કહ્યું ? કે આ આત્મા પોતાના પરિણામને કરે છે અને તેના ફળને ભોગવે છે. અજ્ઞાનદશામાં આત્મા રાગને કરે અને રાગનાં ફળને ભોગવે અને જ્ઞાનદશા થાય ત્યારે વીતરાગભાવને કરે ને વીતરાગભાવનું ફળ આનંદને ભોગવે તે વ્યવહારનયનું કથન છે. વ્યવહારનયનાં કથનને અસત્યાર્થ જાણી, તેનું શ્રદ્ધાન છોડી દેવું કે 'એમ છે નહિ.'

આત્મા અકર્તા અભોક્તા છે એ વાત જગતનાં જીવોએ સાંભળી નથી. નથી સાંભળી એવી વાત હું કહેવા માગું છું. કામભોગ બંધનની કથા તો બધાએ સાંભળી છે. જેવા જેવા કર્મ કરે તેવા તેના ફળને ભોગવે. પણ આત્મા કર્મને કરનારો નથી. આહાહા ! અને આત્મા એના ફળને ભોગવનારો નથી. આ વાત જગતનાં જીવોએ સાંભળી નથી, એ વાત અમને ગુરુ પરંપરામાંથી મળી. અને ઉપરાંત અમે સીમંધર ભગવાન પાસે ગયા હતા. ત્યાં આઠ દિવસ રહ્યા હતા. તેની પાસેથી વિશેષ ખુલાસો કરીને અમે આવ્યા અને શાસ્ત્ર લખીએ છીએ. સાંભળો ! સાંભળી ન જાય એવી વાત છે. ચાલતી વાત તો એમ જ છે.

પાપ કરે તો પાપના ફળને ભોગવે. પુણ્ય કરે તો પુણ્યના ફળ ભોગવે. ધર્મ કરે તો ધર્મના ફળને ભોગવે. કરનાર અને ભોગવનાર ભગવાન આત્મા નથી. આહાહાહા ! એ તો જાણનાર...જાણનાર...જાણનાર...જાણનાર...જાણનાર છે. પરિણામ પરિણામને કરે,

એને પણ જાણે ને પરિણામ પરિણામના ફળને ભોગવે એમ પણ જાણે. હું કરું ને હું ભોગવું એમ દૃષ્ટિ અને જ્ઞાનમાં આવતું નથી. પરપદાર્થ અને કારખાનાને કરે...આશિષ કે કિશોરભાઈ કે બીજા, સોમચંદભાઈના દીકરા, એ કરવું અને ભોગવવું તો પર પદાર્થમાં છે નહિ. પણ પોતાના પરિણામનો કરનાર ને ભોગવનાર ભગવાન આત્મા નથી. અરે, ખરેખર એનો જાણનાર પણ નથી. એ તો જાણનારને જાણે છે ને જાણનારને જાણતાં જાણતાં પરિણામ પણ જણાય જાય છે તો જણાય જાવ. પણ એ જાણવાનો વિષય પરિણામ નથી. કરવાનો વિષય તો નથી પણ પરિણામને જાણવા માટે વિષય પણ નથી. જાણવાનો વિષય તો એક અભેદ સામાન્ય ટંકોત્કીર્ણ જ્ઞાનાનંદ પરમાત્માને જાણ અને જાણીને એનું શ્રદ્ધાન કરજે, અનંતકાળથી નથી કર્યું એ વાત આમાં છઠ્ઠી ગાથામાં અપૂર્વ છે. આહાહા !

એ રીતે એને શુદ્ધ કહે છે. પરિણામથી રહિત છે માટે આત્મા શુદ્ધ છે અનાદિ અનંત. એક સમય પણ પરિણામથી સહિત થયો નથી, થતો નથી ને થવાનો નથી. એ આત્મા, આત્માને ઉપાદેય છે, એટલો શ્રદ્ધાનો વિષય બતાવ્યો.

હવે આગળ જ્ઞાનના વિષયની વાત કરે છે. વળી જે જ્ઞાયકપણે જણાયો, કરનારપણે જણાયો કે જાણનારપણે જણાયો ? આમાં શું લખ્યું છે ? એટલે જાણનારપણે, જાણનારપણે આત્મા છે એટલે જાણનારપણે જણાય છે. જો કરનાર હોય તો કરનારપણે જણાય. પણ કરનાર તો છે નહિ તો જણાય ક્યાંથી ? આહાહા ! ‘‘જ્ઞાતઃ’’ નો અર્થ કર્યો. જ્ઞાયકપણે જણાયો. ‘જાણનાર હું છું’ એમ જણાયો. ‘‘હું જાણનાર જ છું ને જાણનારો જ જણાય છે’’ એમ જણાયો. આહાહા ! એ સર્વ અવસ્થામાં જાણનાર જ છે. અને જાણનાર જ જણાય છે સર્વ અવસ્થામાં. ‘તે તો તે જ છે’ નિર્વિકલ્પ ધ્યાનની અવસ્થા હોય તો પણ નિજ પરમાત્મ દ્રવ્ય જણાય છે. અને સવિકલ્પ દશા હોય ત્યારે પણ ભગવાન આત્મા જ જણાય છે. પાંચ મહાવ્રત અમને જણાતા નથી. આહાહા ! એવી અપૂર્વ વાત આ છઠ્ઠી ગાથામાં છે.

ટીકા :- જે પોતે પોતાથી જ સિદ્ધ હોવાથી, થોડુંક લઈ લઈ, અનુસંધાન થયા પછી બીજો પારો લેવો છે. ‘‘કોઈથી ઉત્પન્ન થયો નહિ હોવાથી અનાદિ સત્તારૂપ છે. કદી વિનાશ પામતો નહિ હોવાથી અનંત છે. અનાદિ-અનંત આત્મા, અનાદિ અનંત છે વસ્તુ. વસ્તુ અનંતગુણનો પિંડ જેમાં જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ ઠસોઠસ ભર્યા છે એમાં. એમાં પર્યાયનો પ્રવેશ થતો નથી. તો રાગનો પ્રવેશ તો ક્યાંથી થાય ? અને કારખાનું ક્યાંથી ઘુસે એમાં. આહા ! કારખાનું મારું, દીકરા મારા, દીકરી મારી, આ આરસનો બંગલો મારો એનો સ્વામી પુદ્ગલ છે. આહાહા !

નિત્ય ઉદ્યોતરૂપ હોવાથી હંમેશા ભગવાન આત્મા પ્રગટ છે. સૂર્ય તો ઊગે અને

આથમે, પણ ભગવાન ઊગે નહિ ને આથમે પણ નહિ. એ તો છે, છે ને છે. નિત્ય ઉદ્યોત કહ્યું. આહા ! પર્યાય તો ક્ષણિક પ્રગટ થાય ને નાશ થાય. પરિણામ તો પ્રગટ થઈ ને નાશ થાય ને દ્રવ્ય તો પ્રગટ થતું જ નથી. એ તો છે, છે ને છે. નિત્ય ઉદ્યોતરૂપ હોવાથી ક્ષણિક નથી.

અને સ્પષ્ટ પ્રકાશમાન જ્યોતિ છે. પ્રત્યક્ષ ભગવાન આત્મા સ્વાનુભવ વડે પ્રત્યક્ષ થાય છે. પ્રગટ છે, છે માટે પ્રત્યક્ષ થાય છે. જણાય જાય છે. એવો જે જ્ઞાયક એકભાવ છે તે સંસારની અવસ્થામાં, અનાદિકાળથી તે જ્ઞાયકને જોયો નથી. ત્યારે એ સંસાર અવસ્થા ઊભી થઈ છે પણ સંસાર અવસ્થા આત્મામાં આવતી નથી. સંસાર અવસ્થા પર્યાયમાં છે. દ્રવ્યમાં સંસાર નથી. બંધ પણ નથી અને મોક્ષ પણ દ્રવ્ય સ્વભાવમાં તો નથી. બંધ અને મોક્ષ તો પરિણામનાં ધર્મ છે. આત્માના ધર્મ નથી.

એવો જ્ઞાયક એકભાવ છે, તે સંસારની અવસ્થામાં અનાદિ બંધ પર્યાયની અપેક્ષાથી ક્ષીરનીરની જેમ કર્મપુદ્‌ગલો સાથે એકરૂપ હોવા છતાં અનાદિકાળથી એને કર્મનો સંયોગ સંબંધ થયો છે. કર્મ જુદા ને આત્મા જુદો. બેઉ જુદે જુદા છે. પણ સાથે સંયોગ એનો થયો છે. ત્રંબકભાઈ ને ખીમચંદભાઈ, હારે હાલ્યા આવે, એય ! બે સાથે આવે છે. બે સાથે આવે છે, બેય એક થઈને આવતા નથી. એક થઈને આવે છે ? એક થતા જ નથી.

એમ ચૈતન્ય પરમાત્મા અને જડ એવા કર્મ એનો સંયોગ સંબંધ અનાદિકાળથી ચાલ્યો આવે છે. ક્ષીરનીરની જેમ. પાણીને દૂધ એક વાસણમાં હોય, પણ દૂધ, દૂધરૂપે છે ને પાણી, પાણીરૂપે. પાણી દૂધ ન થાય ને દૂધ પાણી ન થાય, નહિંતર તો બધાં એક વેપાર કરી નાંખે. ૧ લીટર દૂધ લ્યે ને ૧૦ લીટર તેમાં પાણી નાંખે તો ૧૧ લીટર દૂધ થઈ ગયું. ૧૧ લીટર દૂધ થાય જ નહિ. ડેરીમાં જાય અને કહે કે સાહેબ, ૧૧ લીટર દૂધ છે. ઊભા રહો, જોવા ઘો જરાક, આમાં તો પાણી નીકળી ગયું. અર્ધો લીટર દૂધનાં પૈસા તને મળશે.

એમ ક્ષીરનીરની જેમ દૂધ અને પાણીની જેમ કર્મપુદ્‌ગલો સાથે એકરૂપ હોવા છતાં એટલે એક ક્ષેત્રાવગાહ સંબંધ હોવા છતાં; એક સાથે બે રહે છે, દૂધ ને પાણીની જેમ પણ દૂધ દૂધરૂપે ને પાણી પાણીરૂપે, તેમ કર્મ-કર્મરૂપે છે ને આત્મા-આત્મારૂપે છે.

'દ્રવ્યના' સ્વભાવની અપેક્ષાથી જોવામાં આવે તો દુરંત કષાયચક્રના ઉદયની વિચિત્રતાના વશે પ્રવર્તતા જે પુણ્ય-પાપને ઉત્પન્ન કરનારા સમસ્ત અનેક શુભાશુભભાવો તેમના સ્વભાવે પ્રવર્તતો નથી.

શું કહે છે ? કે અનાદિકાળથી આત્મા અજ્ઞાની હોવાને કારણે તેના નિમિત્તે જે કર્મનો સંયોગ સંબંધ થયો છે, જેમ દેહનો સંયોગ થાય તો દેહ જુદો છે અને આત્મા જુદો છે. એમ

કર્મનો એને સંયોગ છે અને કર્મ સત્તામાં છે, અને તેનો અબાધાકાળ પાકે ત્યારે કર્મ ઉદયમાં પણ આવે છે, ઉદયમાં આવતા અનાત્મા એમાં જોડાય છે. આત્મા તેમાં જોડાતો નથી. અનાત્મા એમાં જોડાય છે. જોડાતા, એ જોડાય ત્યારે શુભાશુભભાવ પણ અનાત્મામાં થાય છે, આત્મામાં નથી થતાં. ભૂલી જજો. એ ભૂલવા જેવું છે. શુભાશુભભાવ આત્મામાં થાય છે એ ભૂલજો. આત્મામાં થાય છે એ મોટી ભૂલ થઈ છે. હવે એ ભૂલી જાજો. એ અનાત્મામાં થાય છે, થાય છે ખરા, થાય છે તેનો નકાર નથી પણ અનાત્મામાં થાય છે. આત્મામાં નહિ.

એ શુભાશુભભાવ જ્યારે થાય છે અનાત્મામાં ત્યારે પુણ્ય પાપની કર્મ પ્રકૃત્તિનો બંધ પણ થાય છે. એ બંધમાં કારણ અનાત્મા છે. કર્મના બંધનાં કારણમાં કર્મ છે, જીવ નથી. કર્મ એટલે ભાવકર્મ. ભાવકર્મ કર્મબંધનું નિમિત્તકારણ છે. ભગવાન આત્મા તેમાં નિમિત્ત થતો નથી. ઉપાદાનપણે તો બાંધતો નથી પણ નિમિત્તપણે પણ એને બાંધતો નથી. એને જાણે નહિ તો બાંધે ક્યાંથી ? આહાહા !

છઠ્ઠી ગાથા તો અપૂર્વ છે. છઠ્ઠીનાં લેખ ગુરુદેવ બહુ પ્રશંસા કરતા હતા. બાર અંગનો સાર. ૪૧૫ ગાથાનો સાર છે. સોગાનીજીએ પણ કહ્યું છે. એ છઠ્ઠી ગાથામાં બધું આવે છે. એ ઉદય આવે છે, કર્મના ઉદયમાં જીવ જોડાય છે એમ ભૂલી જજો. હવે ભૂલજો, ગુરુ મળ્યાં છે. પરિણામ જોડાય છે, પરિણામ પરદ્રવ્ય છે. પરદ્રવ્ય પરદ્રવ્યમાં જોડાય છે હું પરદ્રવ્યમાં જોડાતો નથી. અનાત્મા અનાત્મામાં જોડાય છે. આત્મા તો એનાથી જુદો ને જુદો રહી જાય છે. આ પરિણામ જ્યારે જોડાય છે ને ત્યારે આત્મા તેમાં જોડાતો નથી. શું કહ્યું ? પરિણામ કર્મનું લક્ષ કરે છે ત્યારે આત્મા તેનું લક્ષ કરતો નથી. શું કહ્યું. આહા !

કર્મનો ઉદય આવે અને તેમાં જોડાય છે અને શુભાશુભભાવ થાય છે પણ આત્મા તેમાં જોડાતો નથી માટે આત્મામાં શુભાશુભભાવ થતાં નથી. આત્મા તો અનંતગુણનો પિંડ, શુદ્ધાત્મા પવિત્ર પડ્યો છે ને. તેમાં અપવિત્રતા શુભાશુભની આવતી નથી. શુભાશુભભાવ થાય છે અનાત્મામાં અને તેના નિમિત્તે નવા કર્મ પણ બંધાય છે. પુણ્ય પાપની પ્રકૃત્તિનો બંધ થાય છે એમ જાણજે. પણ હું બાંધું છું એમ હવે જાણીશ નહિ. આહાહા !

હું તો જાણનાર છું. જાણનાર જાણે કે કર્મને બાંધે ? પછી જાણે કોને તે બાકી રાખવું પણ જાણે. કરે, બાંધે છોડે એમ નહિ. જાણવામાં તો આવ તું પહેલાં. કરવું તો છોડી દે હવે. આહા ! કાલ ભક્તિમાં આવ્યું હતું. પરિણામ થયા કરે છે એની ચિંતા તું ન કર છોડી દે, એમ આવ્યું'તું ને. ''ચિંતા કરને કે કાબિલ નહિ'' ફેક્ટરી એની મેળે ચાલે, એમ. આ મોટી ફેક્ટરી છે ભાઈની, લઈ ગયા હતા આવ્યા ત્યારે. ધીરૂભાઈ ધ્યાન રાખતા હશે ત્યારે ફેક્ટરી ચાલતી હશે. અરે, એની મેળે ચાલે છે ભાઈ ! આહાહા ! આત્મા તો ફેક્ટરીને

જાણતો નથી, તો ચલાવે ક્યાંથી ? એ તો જાણનાર જણાય છે જ્ઞાનમાં, બાળ-ગોપાળ સૌને ભગવાન આત્મા જણાય છે પણ ભૂલી જાય છે સમયે સમયે. આહાહા ! એ આવશે હવે બીજા પારામાં.

પુણ્ય-પાપને ઉત્પન્ન કરનારા શુભાશુભભાવો, તેમના સ્વભાવપણે પરિણમતો નથી, થતો નથી. શુભ અને અશુભ, હિંસા અને અહિંસાનાં પરિણામ થાય છે અનાત્મામાં. બિલકુલ પરિણામમાં હિંસા-અહિંસા થતાં નથી એમ નથી. પરિણામમાં થાય છે પણ મારામાં થતા નથી. જુદા રાખ્યા પરિણામને દ્રવ્યથી. આહા. પરિણામથી દ્રવ્ય જુદું છે એમ જાણી લે, ભેદજ્ઞાન કરી લે. શુભાશુભભાવ થાય છે. પરિણામમાં સુખ-દુઃખનાં ભાવ થાય છે. પણ હું એનાથી ભિન્ન છું. આહા ! ભેદજ્ઞાન કરી લે.

તેમના સ્વભાવે પરિણમતો નથી. થાય છે, થાય છે પરિણામમાં અને પરિણામરૂપે આત્મા થતો નથી. જ્ઞાયકભાવથી જડભાવરૂપ થતો નથી. જડભાવ કે શુભાશુભભાવ અચેતન એમાં જાણવાની શક્તિ નથી, માટે એને અચેતન કહ્યા પરમાત્માએ. તેથી તે પ્રમત્ત પણ નથી ને અપ્રમત્ત પણ નથી. શુભાશુભરૂપે થતો નથી માટે પ્રમત્ત નથી. અને પ્રમત્તરૂપે થાય તો તેના અભાવરૂપે અપ્રમત્તરૂપ થાય, પણ તે રૂપે થતો જ નથી. એ મારામાં નથી. પરિણામ, પરિણામમાં હો, કોઈ વાંધો નહિ ઐસા જાનો કે પરિણામ પરિણામમાં થાય છે મારામાં નહિ. હું તો એનાથી જુદો છું ને જુદો જ રહ્યો છું અનાદિ અનંત.

પરિણામથી જુદો છે તો દેહથી ક્યાંથી એક થાય ? મકાનથી, કારખાનાથી, સોના ચાંદીના ઝવેરાતના દાગીનાથી એક થાય ? પ્રભુ, એ તો પ્રમાણની બહાર છે. આ તો પ્રમાણની અંદર પરિણામ થાય છે. એ પરિણામથી, શુદ્ધનયથી આત્મા જુદો છે. નિશ્ચયનયથી જોવામાં આવે, સ્વભાવ દૃષ્ટિથી જોવામાં આવે તો પરિણામથી જુદો અનુભવમાં આવે છે. પરિણામ માત્રથી જુદો અનુભવમાં આવે છે અત્યારે પણ. અંતરદૃષ્ટિ વડે જુએ તો એ પરિણામ દેખાતા નથી. એક સર્વોપરી તત્ત્વ જ્ઞાયક ચિદાનંદ આત્મા દૃષ્ટિમાં અને અનુભવમાં આવે છે. તેથી પ્રમત્ત અપ્રમત્ત નથી.

તે જ સમસ્ત અન્ય દ્રવ્યના ભાવોથી ભિન્નપણે ઉપાસવામાં આવતાં શુદ્ધ કહેવાય છે. નિમિત્તનું લક્ષ છોડી દે, સમસ્ત-બધા પ્રકારનાં, અન્ય દ્રવ્યના ભાવોથી, કેમ કે દ્રવ્ય ભિન્ન છે ને તેના ભાવો તેનાથી અભિન્ન છે. દ્રવ્યો ભિન્ન છે. પુદ્‌ગલાદિ પદાર્થો આત્માથી ભિન્ન છે અને પુદ્‌ગલાદિનાં જે ભાવો તે પુદ્‌ગલથી અભિન્ન છે ને મારાથી ભિન્ન છે. આહા ! એક કર્મ જાતિ છે, કર્મની જાતિમાં અનુભાગ થાય છે. રાગદ્વેષ-સુખદુઃખનાં પરિણામ, થાય છે એક જગ્યાએ, થાય છે પુદ્‌ગલમાં અને માને છે કે જીવમાં, એ સંસાર ઊભો થયો.

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com for updates

આનો અર્થ ચાલે છે. સમસ્ત અન્ય દ્રવ્યોના ભાવોથી ભિન્નપણે, પદાર્થ તો છે, એનો અનુભાગ, એનો રસ તેમાં રાગ, દ્વેષ, સુખદુઃખનાં પરિણામ તેમાં થાય છે. આ સાંભળ્યું ન હોય. પુદ્‌ગલમાં સુખદુઃખ થાય ? હા, ભાઈ અહીંયા જે સુખદુઃખ થાય તેનું નિમિત્ત કારણ તેમાં છે. અને નિમિત્તનું લક્ષ છોડે તો અહીં સુખદુઃખ થાય નહિ. અહીં જ્ઞાન થઈ જાય. આહા ! છોડી દે લક્ષ એનું. તારે શું કામ છે તેનું. તેનામાં હો તો હો. એનું લક્ષ છોડીને આત્માને જો. સમસ્ત અન્ય દ્રવ્યનાં ભાવોથી ભિન્નપણે, જુદાપણે ઉપાસવામાં આવતો આરાધના કરવામાં આવતા આત્મા શુદ્ધ કહેવાય છે. અને તેને આત્મા શુદ્ધ થયો, હતો અને દૃષ્ટિમાં પણ શુદ્ધ આવ્યો એમ કહેવામાં આવે છે.

હવે આગળ, વળી, વળી એટલે એક ભાગ કહી દીધો. હવે બીજો ભાગ કહેવામાં આવે છે. આ બેય ભાગ 'Important' છે. એક દૃષ્ટિપ્રધાન કથનથી દૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થઈ જાય અને એક જ્ઞાનપ્રધાન કથનથી પણ દૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થઈ જાય. અને દૃષ્ટિ પ્રગટ થયા પછી જ્ઞાનની શું સ્થિતિ છે તે પણ ખ્યાલમાં આવી જાય, એવો આ પારો છે. પહેલાં પારામાં ખ્યાલ આવ્યો અને ત્યાં અનુભવ ન થયો તો બીજા પારામાં અનુભવ થઈ જાય. કાં પહેલાં પારામાં અનુભવ થઈ ગયો હોય તો બીજા પારામાં જેવું છે તેવું જ્ઞાન થઈ જાય.

વળી દાહ્યનાં આકારે થવાથી એટલે બળવા યોગ્ય પદાર્થ, લાકડા, છાણા ઈત્યાદિ, તેના આકારે થવાથી, આકાર એટલે વ્યંજન પર્યાય લીધી છે. મૂળ વ્યજંન પર્યાય એટલે આકૃત્તિ કહેવાય. લાંબું લાકડું હોય તો અગ્નિ લાંબી દેખાય. અને લાકડું આમ ગોળ હોય તો અગ્નિ ગોળાકાર દેખાય. એનો આકાર આમ, અગ્નિનો આકાર સમજી ગ્યા. નિમિત્ત લાકડું ને અગ્નિની નૈમિત્તિક અવસ્થા. નિમિત્ત છે લાકડું અને બાળે છે અગ્નિ, જેવો લાકડાનો આકાર છે તેવો અગ્નિનો આકાર દેખાય છે. તો દાહ્યાકાર અગ્નિને દહન કહેવાય છે, બાળનાર કહેવાય છે. અગ્નિ લાકડા, છાણાને બાળે છે એમ કહેવાય છે, બાળતી નથી. શું કહ્યું ? જેમ કહેવાય છે એમ નથી. જેમ વ્યવહાર કહે છે તેમ નથી. પણ આમ પ્રગટ દેખાય છે ને ? આહા ! આમાં લખ્યું છે ને ! એમાં એમ લખ્યું છે કે ''એમ કહેવાય છે પણ એમ છે નહિ''એ વ્યવહારનયનું વચન છે.

વ્યવહારનયના જેટલા વચન હોય તેને અસત્યાર્થ જાણી તેનું શ્રદ્ધાન છોડી દેવું કે અગ્નિ લાકડાને બાળે છે. એ કઈ નયનું કથન છે ? એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યનું કરે એ કઈ નયનું કથન છે ? હવે ખુલાસો થયો. એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યનું તો કરે નહિ. ત્યાં સુધી તો અગ્નિ લાકડાને બાળતી હતી એવી ભ્રમણા થતી'તી. એ જ્યાં ખુલાસો થયો કે અગ્નિ એક દ્રવ્ય, લાકડું બીજું દ્રવ્ય, એક દ્રવ્ય બીજા દ્રવ્યનું કરે નહિ. ન કરે, ન કરે તેને કરે કહેવું તે વ્યવહાર

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

કે નિશ્ચય ? તો વ્યવહાર સાચો કે જૂઠો ? (શ્રોતા :- જૂઠો) આહા ! તમારી જીભે કહ્યું તમે. એમ ને એમ લોલે લોલ હાલે, અંદરખાને કોઈ વિચાર કરતા નથી. કર વિચાર તો પામ.

અગ્નિ જુદું દ્રવ્ય છે. લાકડું જુદું દ્રવ્ય છે. પણ અગ્નિ લાકડાને બાળે છે એના દ્વારા અગ્નિ ઉષ્ણ છે, એમ અજ્ઞાનીને ખ્યાલ અપાવવા માટે લાકડાનો સહારો લીધો. કે લાકડાને બાળે તેને ઉષ્ણતા અગ્નિ કહેવામાં આવે છે. તો લાકડું ગરી ગયું. તો અગ્નિ કોને કહેવાય ? કે લાકડાને બાળે તે અગ્નિ, લાકડાને બાળે તે અગ્નિ. લાકડું ગરી ગયું છે આ. પણ અગ્નિ લાકડાને અડતી નથી તો બાળે ક્યાંથી ? તો પછી લાકડું કેમ બળે છે ? કે એની યોગ્યતા એ વખતે એ સમયની હતી. એ સમયની યોગ્યતા ઉષ્ણ થવાની હતી. અને અગ્નિને નિમિત્ત કહેવું એ પણ વ્યવહાર. ખરેખર નિશ્ચયથી તેની યોગ્યતા હતી. બળવાની યોગ્યતા હતી ત્યારે અગ્નિ બાહ્યમાં નિમિત્ત કહેવામાં આવે. એમ કહેવાય છે નિમિત્તથી. જો આમાં લખ્યું છે ને દહન કહેવાય છે. અગ્નિને દહન, બાળનાર કહેવાય છે. કથનમાં તો બીજું શું આવે ? એમ કહેવાય.

તો પણ દાહ્યકૃત અશુદ્ધતા તેને નથી. એ શું કહે છે ? દાહ્યકૃત અશુદ્ધતા તેને નથી એટલે લાકડાને બાળે છે માટે અગ્નિ છે, તે વાત ખોટી છે. અગ્નિ તો અગ્નિથી છે. લાકડું તો લાકડાથી છે. એકથી બીજાનો ભાવ ક્યાંથી થાય ? ન્યાય આપે છે કે અગ્નિ લાકડાને બાળે છે એમ કહેવાય છે. કે અગ્નિને જાણતો ન હતો એને લાકડાને બાળે, તેને અગ્નિ કહેવાય એવું એને સમજાવે છે. અગ્નિનું સ્વરૂપ સમજાવવું છે. લાકડાને બાળે છે એવું છે નહિ. છતાં વ્યવહાર દ્વારા પરમાર્થ સમજાવે છે. બીજો ઉપાય નથી.

હવે કહે છે કે અમે એમ કહ્યું કે અગ્નિ લાકડાને બાળે છે તો પણ બાળે છે, એમ એવું વ્યવહારનયનું વચન આવ્યું, તો પણ લાકડાને બાળે છે માટે અગ્નિ છે એમ છે નહિ. જો લાકડાને બાળે ઈ અગ્નિ તો અગ્નિ લાકડાથી પરાધીન થઈ ગઈ. લાકડાને ન બાળે તો અગ્નિ રહેતી નથી. સમજાય છે ન્યાય. લાકડાને બાળે છે માટે અગ્નિને બાળનાર કહેવામાં આવે છે, કહેવાય છે. તો પણ જેવું કથન આવે છે તેવું સ્વરૂપ નથી. દાહ્યકૃત અશુદ્ધતા તેને નથી. એટલે કે લાકડાને બાળે તો જ અગ્નિ છે. લાકડું કર્તા અને અગ્નિની પર્યાય કર્મ એમ બે વચ્ચે કર્તા-કર્મ સંબંધનો અભાવ છે. આહાહા !

થોડો મગજ ઊંડો ઉતરે તો કામ થઈ જાય. આત્મા હાથમાં આવી જાય. આ આત્મા બતાવવા માટે દૃષ્ટાંત આપે છે. પણ દૃષ્ટાંત તો પાકો થવો જોઈએ ને ? કે અગ્નિ લાકડાને બાળતી નથી, કહેવાય છે. એમ આત્મા પરને જાણે છે એમ કહેવાય છે પણ પરને જાણતો નથી. જો અગ્નિ લાકડાને બાળે તો આત્મા પરને જાણે. અત્યાર સુધી કોઈ અગ્નિએ કોઈ

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com for updates

લાકડાને બાળ્યું નથી. અત્યાર સુધી કોઈ આત્મા પરને જાણતો નથી. એને તો જાણનાર જણાય છે. પણ એ ભૂલી જાય છે. આહા ! ભ્રાંતિ છે. સમજાય નહિ એટલે ઠેકડા મારે પછી સત્ય વાત બહાર આવે તે વ્યવહારનાં પક્ષવાળાને સ્વીકાર ન આવે. (શ્રોતા : સત્ય સ્વીકાર ન આવે) હા...મોડો સ્વીકાર આવે તો ય સારું છે. તરત જ સ્વીકાર ન આવે તો કાંઈ નહિ, ક્ષમ્ય છે. પ્રભુ તમે સાંભળો. વિરજીબાપા જામનગરનાં કહેતા હતા કે થાંભલો જણાતો નથી. મારી હારે ચર્ચા થઈ'તી હો. 'જાણનાર જણાય છે' લાલુભાઈ ! જ્ઞાન જણાય છે. સાચા હતા.

શું કહે છે ? એ વાત અહીંયા કહેવા માગે છે કે તો પણ દાહ્યકૃત અશુદ્ધતા તેને નથી. લાકડાને બાળે માટે અગ્નિનું અસ્તિત્વ છે એમ નથી. અગ્નિ અગ્નિથી છે લાકડાથી નથી. લાકડું લાકડાથી અને અગ્નિ અગ્નિથી છે. બેમાં અન્યોન્ય અભાવ છે. એ દૃષ્ટાંત પૂરું થયું લ્યો. તેવી રીતે એમ જેમ દૃષ્ટાંત આપ્યું.

તેવી રીતે જ્ઞેયાકાર થવાથી ઓલું દાહ્યાકાર થવાથી, અહીંયા દાહ્યાકારની સામે જ્ઞેયાકાર. આ જ્ઞેય છે ને આ જ્ઞેય છે સમજી ગયા. પહેલાં આ લાકડાને અગ્નિ બાળતી હતી તો પણ લાકડાથી અગ્નિ છે નહિ. અગ્નિ અગ્નિથી ને લાકડું લાકડાથી છે. બે પદાર્થને જુદા પાડી દીધા બરાબર. એવી રીતે આ લાકડું નથી હવે જ્ઞેય છે એમ લેવું. આ અગ્નિ હતી ત્યાં સુધી લાકડું નામ હતું હવે આનું નામ જ્ઞેય છે. જ્ઞેય એટલે જ્ઞાનમાં જણાવા યોગ્ય પદાર્થ જ્ઞેય સમજી ગયા.

એમ જ્ઞેયાકાર થવાથી એટલે જ્ઞેયો જ્ઞાનમાં જણાવાથી, જ્ઞાન જ્ઞેયને જાણે છે એમ ન લેવું. જ્ઞેયો જ્ઞાનમાં જણાવાનો કાળ છે ત્યારે એમ. જ્ઞાન જ્ઞેયને નથી જાણતું. જ્ઞેયો જ્ઞાનમાં જણાય જાય છે. જ્ઞાન જ્ઞેયને જાણતું નથી. કેમકે જ્ઞેયની સન્મુખ જાય તો જ્ઞાન જ પ્રગટ થતું નથી માટે જ્ઞાન જ્ઞેયને જાણતું નથી. પણ જ્ઞાન આત્માને જાણે છે ત્યારે એની સ્વચ્છતામાં જ્ઞેયો જ્ઞાનમાં જણાય જાય છે. મોટો ફેર છે. આસમાન જમીનનો ફેર છે. અજ્ઞાની કહે છે લાકડું જણાય છે, જ્ઞાની કહે છે લાકડું જ્ઞાનમાં જણાય જાય છે. ખરેખર તો હજી આગળ આવશે. ખરેખર તો એ વખતે જ્ઞાયક જણાય જાય છે, લાકડું જણાતું નથી. એવી ઊંડાણની વાત આમાં કરવામાં આવી છે. ધીમે ધીમે આસ્તે આસ્તે બધી વાત આવશે. આહા ! આમાં માલ ભર્યો છે માલ. હીરાની ખાણ છે એવું આ નિમિત્ત છે. આહાહા !

જ્ઞેયાકાર થવાથી, આ જ્ઞેય છે, આ જ્ઞેય છે એમ કહે છે શાસ્ત્રકાર આચાર્ય મહારાજ. કે જ્ઞેય જ્યારે જ્ઞાનમાં જણાય છે, જ્ઞેય જ્ઞાનમાં જણાય છે એટલા વ્યવહાર દ્વારા નિશ્ચય સમજાવવો છે. જ્ઞેય જણાય છે ત્યાં પૂર્ણવિરામ નથી. એ વ્યવહાર દ્વારા એને નિશ્ચય

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com for updates

સમજાવવો છે અજ્ઞાનીને, બીજો કોઈ ઉપાય નથી. મ્લેચ્છ ભાષા સિવાય અનાર્યને એની ભાષાથી સમજાવે છે. જ્ઞેયાકાર થવાથી તે ભાવને એટલે આત્માને જ્ઞાયકપણું એટલે જાણનારપણું પ્રસિદ્ધ છે. જ્ઞેયો જ્ઞાનમાં જણાય છે તેથી આત્માને, જાણનાર છે એ વાત જગતને પ્રસિદ્ધ છે. આત્મા કોને કહ્યો કે જાણે એને આત્મા કહ્યો. કે કોને ? કે આ બધા પદાર્થને જાણે છે માટે આત્માને જાણનાર, જ્ઞાયક કહેવામાં આવે છે. આ વાત અજ્ઞાનીને પ્રસિદ્ધ છે. આ વાત અજ્ઞાનીને પ્રસિદ્ધ વાત છે તે દ્વારા અપ્રસિદ્ધ તત્ત્વ એને આપી દીધું.

ઘીનો ઘડો, હા. બરાબર 'છે તે માટીમય છે' ને 'ઘી મય' નથી. આહા ! પેલા એની ભાષાથી સમજાવ્યું. ઘીનો ઘડો, એટલે હા પાડવા મંડ્યો. તેને કહ્યું ઊભો રહે ઉતાવળ કરમાં, તેને એમ દેખાય છે. વ્યવહારનો પક્ષ અનાદિકાળનો છે. ઘીનો ઘડો, ઘીનો ઘડો સાંભળ્યું છે. સાંભળ્યું છે એવું શ્રદ્ધાન કરી લીધું. જો જો મર્મ છે આમાં. જેવું સાંભળ્યું એવું શ્રદ્ધાન કર્યું. આત્મા પરને જાણે છે એવું શ્રદ્ધાન કરી લીધું એ મિથ્યાત્વ છે. આહા ! જેવું સાંભળે છે એવું શ્રદ્ધાન કરી લીધું. આહાહા ! વચન જુદું એનું વાચ્ય જુદું રહસ્ય અંદર જુદું છે. આહાહા !

કહે છે કે તે ભાવને જ્ઞાયકપણું પ્રસિદ્ધ છે. જગતને પ્રસિદ્ધ છે કે જ્ઞેયો જ્ઞાનમાં જણાય છે માટે આત્માને જાણનાર...જાણનાર... જાણનાર...જાણનાર એમ કહેવામાં આવે છે. આખા જગતને પૂછો કે આત્મા શું છે ? કે જાણનાર. કેમ જાણનાર છે ? કે આ બધું જણાય છે માટે આત્માને જાણનાર કહેવામાં આવે છે. ઓમાં કર્તાબુદ્ધિનો અભાવ કહ્યો. આમાં જ્ઞાતાબુદ્ધિનો અભાવ કહ્યો. ઓલામાં પ્રમત્ત અપ્રમત્તથી રહિત છે માટે આત્મા કર્તા નથી. આ તો ટાઈમ ટૂંકો છે ને એટલે આ લઈ લીધું વહેલું. પ્રમત્ત અપ્રમત્ત તે આત્માથી ભિન્ન હોય માટે આત્મા તેનો કર્તા હોય નહિ. આત્મા અકર્તા છે.

હવે કહે છે જ્ઞેય આત્માથી ભિન્ન છે માટે જ્ઞેયનો જાણનાર નથી. એ તો જ્ઞાયકને જાણે છે એમ લેવું છે. પરિણામની કર્તાબુદ્ધિ છોડી દે અને પરિણામની જ્ઞાતાબુદ્ધિ પણ છોડી દે. બેય મિથ્યાબુદ્ધિ અનંત સંસાર દુઃખનું કારણ છે. પરિણામને આત્મા કરતો નથી અને પરિણામને જાણતો નથી. તો ફેક્ટરીને જાણે કે નહિ ? એ વાત તો દિલ્હી બહોત દૂર છે. આહાહા ! પોતાના ક્ષેત્રમાં બે અંશ છે. તેમાં એક અંશને જાણતો નથી. તો ક્ષેત્રથી બહાર બીજા પદાર્થને જાણે તે તો પ્રમાણની બહાર વયો ગયો. જરા વાત સૂક્ષ્મ તો છે, પણ સમજવા જેવી છે. અનંત અનંતકાળથી એને આત્માનું યથાર્થ સ્વરૂપ સાંભળ્યું નથી અને પરિચયમાં પણ આવ્યું નથી. અને આત્મા કેવો છે એનો અનુભવ પણ થયો નથી. એ વાત અપૂર્વ છઠ્ઠી ગાથામાં ફરમાવે છે.

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com

જ્ઞેયાકાર થવાથી તે ભાવને જ્ઞાયકપણું પ્રસિદ્ધ છે તો પણ એમ અગ્નિ લાકડાને બાળે છે એ વાત જગતને પ્રસિદ્ધ છે તો પણ તેને દાહ્યકૃત અશુદ્ધતા નથી. લાકડું છે માટે અગ્નિ છે એમ નથી. એમ દૃષ્ટાંત આપ્યા. એમ આ આત્મા જાણનાર, આ જ્ઞેયો તેમાં જણાય છે માટે આને જાણનાર છે આનો, એમ કહેવામાં આવે છે. તો પણ જ્ઞેયકૃત અશુદ્ધતા તેને નથી. જોજો આ લાકડું જ્ઞાનમાં જણાય માટે જ્ઞાન છે, લાકડું જણાય તો જાણનાર છે, એમ છે નહિ. લાકડું જણાય તો જણાવ અને ન જણાવ તો ન જણાવ પણ જ્ઞાયક તો જ્ઞાયક છે. જ્ઞેયથી જ્ઞાન થતું નથી. જ્ઞેયનાં લક્ષે થતું નથી. જ્ઞેયનું જ્ઞાન થતું નથી. જ્ઞાન તો જ્ઞાયકનું થયા કરે છે સમયે સમયે, બધાને અત્યારે, આબાળ ગોપાળ સૌને પ્રત્યેક જીવને, પ્રત્યેક સમયે જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે અને એ જ્ઞાનમાં ભગવાન આત્મા બધાને જણાય છે. પ્રત્યેક સમયે અત્યારે 'હું જ્ઞાયક છું' માત્ર સ્વીકાર કરી લે. માત્ર સ્વીકાર કરી લે ને, માત્ર જ્ઞાયક છું એવો સ્વીકાર કરી લે. આહાહા... એ સ્વીકાર કરી લે કે હું તો જ્ઞાયક જાણનાર છું. આ કોઈ ચીજ મારી નથી. મારી નથી ને એનો જાણનાર પણ નથી. જાણનાર જણાય છે એમ લઈ લેને. અંતર્મુખમાં આવી જા ને શું એમાં વાર લગાડશ. ઢીલ કેમ કરશ. (શ્રોતા :- હવે તો અંતર્મુખ આવી જ જાય ને સાહેબ) આવી જ જાય, આ છઠ્ઠી ગાથા એવી છે. ગુરુદેવના પ્રતાપે કામ થઈ જાય એવું છે. ઘણાનું થશે. કોઈકનું થઈ રહ્યું છે, કોઈ કોઈ તૈયારીમાં છે. ઘણાનું થશે.

પ્રભુ, તું તો જાણનાર છો. જ્ઞાયક તો જાણનાર હોય ને કરનાર ન હોય. તો પણ જ્ઞેયકૃત અશુદ્ધતા તેને નથી. જ્ઞેયો જ્ઞાનમાં જણાય છે તેથી આત્માને જાણનાર એમ કહેવાય છે. તો પણ જ્ઞેય કર્તા અને જ્ઞાનની પર્યાય કર્મ એમ કર્તા-કર્મ સંબંધ બે વચ્ચે નથી. આ જ્ઞેય છે એને જ્ઞાન જાણે છે માટે અહીં જ્ઞાન પ્રગટ થયું, એટલે આ જ્ઞેય કર્તા અને જ્ઞાન આનું કર્મ જ્ઞેયનું, એમ છે નહિ.

હવે આગળ એ જ્ઞાન પ્રગટ થાય છે એ નૈમિત્તિક અને જ્ઞેય નિમિત્ત એમ પણ છે નહિ. જ્ઞાન જ્ઞાનથી પ્રગટ થાય છે ત્યારે એનું લક્ષ આત્મા ઉપર છે તો આત્માને નિમિત્ત કહેવામાં આવે છે. પર્યાય ઉપાદાન અને દ્રવ્ય નિમિત્ત એટલો ભેદ નીકળી જાય તો અનુભવ થાય. આહા !

ફરીથી, આ જ્ઞેય છે-જ્ઞેય, જ્ઞેય છે માટે આંહી જ્ઞાન થાય છે તો તો જ્ઞાન પરાધીન થઈ ગયું. જ્ઞેય ન હોય તો જ્ઞાન ન થાય. તો એમ કહે છે કે જ્ઞેય કર્તા ને અહિં જ્ઞાનની પર્યાય કર્મ એમ બે દ્રવ્યની ભિન્નતા વચ્ચે કર્તા કર્મ સંબંધ નથી. તો શિષ્ય કહે છે કર્તા કર્મ સંબંધ ન હોય તો કાંઈ નહિ અમને મંજૂર છે. પણ જ્ઞેય નિમિત્ત અને જ્ઞાનની પર્યાય નૈમિત્તિક એમ અમને લાગે છે. સમયસારની છઠ્ઠી ગાથા નિમિત્ત અને જ્ઞાનની પર્યાય નૈમિત્તિક એમ છે

નહિ, અજ્ઞાન છે. આહા ! જ્ઞેયથી જ્ઞાન ત્રણકાળમાં થાય નહિ. આહા !

કર્તા કર્મ સંબંધ તો નથી જ્ઞેયની સાથે, પણ નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધનો ત્રિકાળ અભાવ છે. આહાહા ! પછી જ્યારે જ્ઞાન થાય ત્યારે ભૂતનૈગમનયે એમ કહેવાય કે શાસ્ત્રથી જ્ઞાન થયું. પણ એનાથી થયું નથી. જેટલી વ્યવહારની વાત હોય એને અસત્યાર્થ જાણી તેનું શ્રદ્ધાન છોડી દેજે કે શાસ્ત્રથી જ્ઞાન અત્યાર સુધી કોઈને થયું નથી. અત્યાર સુધી ગુરુદેવને પણ સમયસારથી જ્ઞાન થયું નથી. એના આત્માથી થયું હતું ત્યારે પૂર્વ પર્યાયમાં શાસ્ત્ર નિમિત્ત હતું તો તેનાથી થયું એમ ઉપચારથી કહેવામાં આવે. આ ઉપચારને અનુપચાર માન્યો. વ્યવહારને નિશ્ચય માન્યો તો સંસારનું બીજ છે. આહા !

ગુરુદેવને સમયસાર શાસ્ત્રથી જ્ઞાન થયું નથી. સમયસાર આત્માથી થયું છે, પણ સમયસાર શાસ્ત્રથી થયું નથી. સમયસાર સ્વરૂપ આત્માથી થયું છે. પણ સમયસાર શાસ્ત્રથી થયું નથી. ગુરુદેવને તમે પૂછ્યું હતું ? પૂછવાની કાંઈ જરૂર નથી. બધાને આમ જ થાય. એકને થાય તો બીજાને એમ જ થાય. શાસ્ત્રથી જ્ઞાન થઈ શકે નહિ. એ જ્ઞેય છે.

શિષ્ય કહે છે, કર્તા-કર્મ સંબંધ ન હોય તો કાંઈ નહિ પણ ઈ નિમિત્ત તો ખરું કે નહિ ? જ્ઞાનમાં એ નિમિત્ત થાય કે નહિ ? કે જ્ઞાનમાં આ જ્ઞેય નિમિત્ત ન થાય. સાહેબ પણ કાંઈક નિમિત્ત તો જોઈએ ને ? નિમિત્ત જોઈએ છે ને ? ઊભો રહે. આ પરજ્ઞેય નિમિત્ત નથી. પેલા ધડાકો કર કે આ નિમિત્ત નથી ત્યારે જે જ્ઞાન પ્રગટ થાય તે ઉપાદાન છે અને એનું લક્ષ જ્ઞાયક ઉપર છે તો જ્ઞાયકને નિમિત્ત કહેવામાં આવે છે. નિમિત્ત, ઉપાદાન બેય તારે જોઈતું હોય તો તારામાં છે, અંદરમાં છે. નિમિત્ત પણ તારામાં અને ઉપાદાન પણ તારામાં. પર નિમિત્તનું લક્ષ છોડી દે. આહા !

જ્ઞેયથી જ્ઞાન થતું નથી. જ્ઞેયનું જ્ઞાન થતું નથી. ત્યારે કોનું જ્ઞાન થાય છે ? કે આત્માનું જ્ઞાન થાય છે અને આત્માથી જ્ઞાન થાય છે તે વ્યવહાર. આત્માથી આત્માનું જ્ઞાન થાય છે તેમ કહેવું તે વ્યવહાર. જ્ઞાન જ્ઞાનથી થાય છે તે નિશ્ચય છે. જ્ઞાન જ્ઞાનથી થાય છે ત્યારે તેનું લક્ષ જ્ઞાયક ઉપર છે, તો જ્ઞાયકથી, આત્માથી આત્માનું જ્ઞાન થયું એમ વ્યવહાર કહેવામાં આવે છે. આહાહા ! ઝીણું ઘણું. ઝીણું તો છે. દોઢસો નંબરનું સૂતર છે આ. સો નંબરનું સૂતર નથી.

પ્રભુ, તે તારા આત્માની વાત સાંભળી નથી અને જ્ઞાન કેમ પ્રગટ થાય એ વાત બરાબર તને ખ્યાલમાં આવતી નથી. તને તો એમ છે કે શાસ્ત્રથી જ્ઞાન થાય, શાસ્ત્રથી જ્ઞાન થાય. એટલે આખો દિવસ શાસ્ત્રની સન્મુખ સ્વાધ્યાય કરવા મંડી ગયો. એનો અર્થ સ્વાધ્યાય છોડીને દુકાને જવાની વાત નથી. અહીં નીચે ઉતરવાની વાત નથી. અહીં ઉપર

ઉપર ચઢવાની વાત છે. જ્યાં એમ કહ્યું કે શાસ્ત્રથી જ્ઞાન થતું નથી તો શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય કરવાનું બંધ થઈ ગયું, કારખાને જાવ. તેણે સત્ય નિમિત્તને પણ છોડ્યા ને અસત્ય નિમિત્તને ગ્રહે છે. તેની તો લાયકાત બિલકુલ નથી. જ્ઞાનીના વચનો હંમેશાં ઊંચે ઊંચે ચડવાના હોય, નીચે નીચે જવાના વચનો ન હોય.

શાસ્ત્રથી જ્ઞાન થાય છે એવું મિથ્યા શ્રદ્ધાન થઈ ગયું હતું, તેને કહે છે કે જ્ઞાન આત્માથી થાય છે શાસ્ત્રથી નહિ. શાસ્ત્રનું લક્ષ છોડી દે અને આત્માનું લક્ષ કર તો આત્માથી જ્ઞાન થાય, જ્ઞાન જ્ઞાનથી થાય એ નિશ્ચય અને જ્ઞાન આત્માથી થાય તે વ્યવહાર. નિશ્ચય પણ અંદર અને વ્યવહાર પણ અંદર. આ નિશ્ચય વ્યવહાર અંદર છે. અલૌકિક વાત છે.

આ બધો સીમંધર ભગવાનનો માલ અહીં આવ્યો છે. જ્ઞેયથી જ્ઞાન થતું નથી. જ્ઞેયકૃત અશુદ્ધતા તેને નથી. ચોખ્ખો પાઠ છે. જ્ઞેયથી જ્ઞાન થતું નથી. જ્ઞેયથી જ્ઞાન માને છે તે મિથ્યાદૃષ્ટિ છે. શાસ્ત્રથી જ્ઞાન થાય તેમ માને તો મિથ્યાદૃષ્ટિ. એવો વ્યવહાર હોય એમ જાણે, વ્યવહારને વળગશે તો એમાં અંદરમાં નહિ જવાય. પેલા અંદર ન જાય ત્યાં સુધી વ્યવહાર હોય છે. દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્ર તરફ લક્ષ હોય છે. પણ પરના લક્ષે, ગુરુદેવે ફરમાવ્યું ''પર દવ્વાઓ દુગ્ગઈ'' દુર્ગતિ થશે તારી. ગુરુદેવ કહે છે કે અમારી સામું જો માં. તો કહે સાહેબ, તમે તો એક બાકી રાખો. અમે અમારા કુટુંબ સામે ન જોઈએ એ બરાબર પણ આપની સામું જોવા દ્યો. કાંઈ મળશે નહિ તને. તું જાણનારને જાણને. જ્ઞાન જેનું છે તેને જાણને. જ્ઞાન તો આત્માનું છે તેને જાણને.

જ્ઞેયકૃત અશુદ્ધતા તેને નથી. કારણ કે હવે ઊંચો માલ આવ્યો. હવે આટલી તો હજી ક્ષેત્ર વિશુદ્ધિ થઈ. થોડું મનની એકાગ્રતા થઈ કે શું વિષય કહેવા માંગે છે. કે જ્ઞેયથી જ્ઞાન થતું નથી. તો જ્ઞેય જણાય છે ત્યારે જ્ઞેય જણાય છે કે જ્ઞાન જણાય છે કે જ્ઞાયક જણાય છે. એ વિષય આવ્યો હવે.

કારણ કે, જ્ઞેયકૃત અશુદ્ધતા કેમ નથી ? કે જ્ઞેયો જ્ઞાનમાં જણાય તો પણ જ્ઞેયથી જ્ઞાન થતું નથી. તો જ્ઞાન કેવી રીતે થાય છે આત્માનું, કારણ કે જ્ઞેયાકાર અવસ્થામાં, આ જ્ઞેય કહેવાય અને ઈ જ્ઞાનમાં જણાય છે એને જ્ઞેયાકાર અવસ્થા કહેવાય. આ જ્ઞેય સાપેક્ષ જ્ઞાનને જ્ઞેયાકાર અવસ્થા કહેવાય અને જ્ઞાયક સાપેક્ષ જ્ઞાનને પણ જ્ઞેયાકાર અવસ્થા કહેવાય.

ઓમાં તો કારખાનું ન ચાલતું હોય તો એવી માથાફૂટ કરે સમજવાની, અને આમાં ? આમાં ઊંડા ઊતરવા જેવું છે. ઓમાં તો મોટા ઈજનેર બોલાવે. ધીરૂભાઈ ! કેમ આ સરખું નથી આવતું. ઝડપથી સરખું કરી દે આને.

એમ અહીં પરમાત્મા, જગતના જીવો કેમ પામે ? એવી કરુણાથી આ શાસ્ત્રો લખાણા

છે. જ્ઞેયાકાર અવસ્થામાં, જ્ઞેયકૃત અશુદ્ધતા કેમ નથી ? જ્ઞેય જ્ઞાનમાં જણાય છે ત્યારે જ્ઞેયથી જ્ઞાન થતું નથી. કારણ કે જ્ઞેયાકાર અવસ્થામાં, આ જ્ઞેય સાપેક્ષ જ્ઞાનને જ્ઞેયાકાર અવસ્થા કહેવાય. જ્ઞેય જ્ઞાનમાં જણાય છે, જે સમયે એવી વિવક્ષા લઈએ તો એ જ્ઞાનની પર્યાયને જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન કહેવામાં આવે છે.

હવે જ્ઞેય જ્ઞાનમાં જ્યારે જણાય છે ત્યારે જ્ઞેય જણાય છે ? જ્ઞેયાકાર અવસ્થા જણાય છે ? કે જ્ઞાયક જણાય છે ? જોજો ભાઈ જરા ! સૂક્ષ્મ વાત તો છે. આ જ્ઞેય છે. એનો જ્ઞાનમાં પ્રતિભાસ થયો અને જ્ઞાન સ્વચ્છ છે ને ! આ જ્ઞેય છે એમાં પ્રમેયત્વ નામનો ગુણ છે અને આ પ્રમાતા છે. આ જ્ઞાન છે ને આ જ્ઞેય છે એ જ્યારે જણાય છે ત્યારે જ્ઞાયકપણે જે જણાયો. મને તો જાણનાર જણાય છે, જ્ઞેય જણાતું નથી. અને જ્ઞેયસાપેક્ષ જ્ઞાન પણ જણાતું નથી. અને જ્ઞાયક સાપેક્ષ જ્ઞેયાકાર પણ જણાતું નથી. એકલો જ્ઞાયક જણાય છે આ અંદરમાં ઘુસવાની વિધિ બતાવે છે.

લોકો કહે છે સમ્યગ્દર્શન થતું નથી. સમ્યગ્દર્શન થતું નથી. પણ આમાં લખેલું છે, એનો વિચાર કરો તો થાય ને ? કે જ્ઞેયાકાર અવસ્થામાં, બધું આમાં લખી ગયા છે કાંઈ ખાનગી નથી. જ્ઞાનીઓ કાંઈ છુપાવતા નથી. કોઈ ન્યાય આવે તો ફટ્ શિષ્યને કહી દે. એમ ન થાય કે હું આ ન્યાય શિષ્યને કહીશ તો શિષ્ય મારાથી વધી જશે. એવું જ્ઞાનીને ન હોય. ઉલટું શિષ્ય મારાથી વધે તો અમને ઈષ્ટ છે. અમારા કરતાં ભલે વહેલી સિદ્ધ અવસ્થા એની થાય. અમે રાજી છીએ એમ હોય. જ્ઞાની ન છુપાવે. આહાહા ! કેમ કે એને સ્વાર્થ કાંઈ નથી અને એ કાંઈ આપતા પણ નથી. સમજે છે તો એનાથી સમજશે. આહાહા !

જ્ઞેયાકાર અવસ્થામાં, જ્યારે સવિકલ્પદશા છે જ્ઞાનીની, ચાંદીની થાળી હોય છે સામે, તેમાં દાળ, ભાત, શાક હોય. તે જ્ઞેય છે-તે જ્ઞેય જ્ઞાનમાં જણાય છે ત્યારે રોટલી જણાય છે ? કે ના. રોટલી સંબંધીનું જ્ઞાન, જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન જણાય છે ? કે ના. જ્ઞાયક સાપેક્ષ જ્ઞાનની પર્યાય જણાય છે ? કે ના એકલો જ્ઞાયક જણાય છે. આવી વસ્તુ છે. તત્ત્વનો અભ્યાસ કરવો નહિ અને થોડી જાત્રા કરવી એમાં ધર્મ થઈ ગયો. ભગવાનની પૂજાથી. અરે ! આ નિજ ભગવાનની પૂજા અને ભક્તિ તો કર. આહા ! આ નિજ ભગવાનની ભક્તિ એક સમય માત્ર કરી નથી. આહા !

પ્રભુ, જ્ઞેય ઉપરથી લક્ષ છોડી દે. જ્ઞેયથી જ્ઞાન થતું નથી. કહે છે કે જ્ઞેયાકાર અવસ્થામાં જાણનારપણે જણાયો. જ્ઞેયાકાર અવસ્થામાં જ્ઞેયને જાણનારપણે જણાયો નહિ. ''જ્ઞાત તે તો તે જ છે.'' જાણવામાં આવ્યો તે જ જણાય છે. જે જાણવામાં આવ્યો છે અનુભવમાં, એ સવિકલ્પદશામાં, એનો એ જ જણાય છે. વિષય ફરતો નથી. નિર્વિકલ્પ ધ્યાનમાં જ્ઞાયક

જણાય અને સવિકલ્પ દશામાં દેવ ગુરુ શાસ્ત્ર જણાય એમ છે નહિ. આહા ! નિર્વિકલ્પ ધ્યાનમાં જ્ઞાયક જણાય અને સવિકલ્પમાં તો આ ભગવાનની પ્રતિમા જણાય ને !! પ્રતિમા જ્યારે જણાય છે ત્યારે જાણનાર જણાય છે. એટલે નિર્જરા ચાલું રહે છે. જો જાણનાર છૂટી જાય તો જ્ઞાનનું અજ્ઞાન થઈ જાય તો નિર્જરા બંધ થઈ જાય. સમય સમયનો હિસાબ છે. આહાહા !

જ્ઞેયાકાર અવસ્થામાં જ્ઞેયો જ્યારે પ્રતિભાસે છે, શાસ્ત્ર છઠ્ઠી ગાથા જ્યારે પ્રતિભાસે છે જ્ઞાનમાં, છઠ્ઠી ગાથા જણાય છે ? કે ના. આ શબ્દશ્રુત જણાય છે ? તો કે ના. શબ્દશ્રુત સંબંધીનું જે ઈન્દ્રિયજ્ઞાન થયું તે જણાય છે ? કે ના. આત્મા સંબંધીના જ્ઞાનની પર્યાય જે શ્રુતજ્ઞાનની પ્રગટ થઈ તે શ્રુતજ્ઞાન જણાય છે ? કે ના. શુદ્ધાત્મા જણાય છે. જ્ઞાયક જણાય છે. જાણનાર જણાય છે. એ પણ અભેદ થઈને જણાય છે. જાણનારો જાણનારને અભેદ થઈને જાણે છે. પર્યાયથી આત્મા નથી જણાતો. શ્રુતજ્ઞાનથી આત્મા નથી જણાતો, એ ભેદનું કથન છે. શ્રુતજ્ઞાન પરિણત આત્મા, આત્માથી આત્મા જણાય છે. ભેદ નીકળી જાય છે. ભલે ભેદ ભેદરૂપે હો, તો પણ ભેદ દેખાતો નથી. આહા ! વાત છે ઝીણી લોઢા કાપે છીણી. પણ કામ થઈ જાય એવું છે. ભવનો અંત આવે એવી વાત છે.

જ્ઞેયાકાર અવસ્થામાં, સવિકલ્પદશામાં સાધક કહે છે કે અમને તો જાણનાર જણાય છે. અમને બીજું કાંઈ જણાતું નથી. આ ચોખ્ખું દેખાય છે ને ! આ ઘડિયાળમાં આટલા વાગ્યા એ ચોખ્ખું દેખાય છે. એ જ્ઞાન તારું ચોખ્ખું નથી મેલું છે, અજ્ઞાન છે. ઘડિયાળ જણાય છે એ અજ્ઞાન છે. ઘડિયાળ સંબંધીનું જ્ઞાન જણાય છે એ અજ્ઞાન છે. એ તો જ્ઞાયક જાણનાર જણાય છે. બીજું કાંઈ જણાતુ નથી. બીજું જણાય એમ કહેવું એ વ્યવહાર અને વ્યવહાર અભૂતાર્થ છે. આહા !

તે સ્વરૂપ પ્રકાશનની અવસ્થામાં, જ્ઞાયકપણે જણાયો, જાણનારપણે જણાયો. તે સ્વરૂપ પ્રકાશનની અવસ્થામાં, સવિકલ્પમાં જ્ઞાયક જણાયો અને નિર્વિકલ્પમાં પણ, હર સમયે, અનુભવ પછી, શુદ્ધાત્માનો અનુભવ થયા પછી, સવિકલ્પદશા હો. છઠ્ઠું ગુણસ્થાન હો કે સાતમું ગુણસ્થાન હો, એ તો નિરંતર જ્ઞાયક જણાય છે. આહા ! ચક્રવર્તી લડાઈમાં ઊભા હોય શાંતિનાથ ભગવાન ત્યારે શું જણાતું હશે ? કે ધ્યાનમાં હોય ત્યારે આત્મા જણાય અને લડાઈમાં જાય ત્યારે ચક્ર જણાય ? કે એમ છે નહિ. તારું ચક્ર ફરી ગયું છે. તું ઈન્દ્રિયજ્ઞાનની પ્રસિદ્ધિથી એને જાણે છે એવી માન્યતા તારી અનાદિકાળની છે. ઈ જ્ઞાન જ નથી. ઈન્દ્રિયજ્ઞાન તે જ્ઞાન જ નથી. બીજો બીજાને જાણે છે આત્મા આત્માને જાણતા પરિણમી જાય છે. બીજો બીજાને જાણે છે. એ ઈન્દ્રિયજ્ઞાનથી જાણે છે બહારના પદાર્થોને. જાણનાર આત્મા તો

જાણનારને જાણતો પરિણમી જાય છે.

સ્વરૂપ પ્રકાશનની અવસ્થામાં પણ, પણ લખ્યું. સવિકલ્પમાં પણ જ્ઞાયક જણાય અને નિર્વિકલ્પમાં પણ જ્ઞાયક જણાય. દીવાની જેમ, દીવાનું દૃષ્ટાંત આપે છે. કર્તાકર્મનું અનન્યપણું હોવાથી જ્ઞાયક જ છે દીવાનું દૃષ્ટાંત પહેલાં લઈ લઈએ. જેમ દીપક ઘટપટ આદિને પ્રકાશિત કરવાની અવસ્થામાંય, આ જે પ્રકાશ છે એ ઘડો સામે છે એને જ્યારે પ્રસિદ્ધ કરતો હોય, ત્યારે એનો પ્રકાશ ઘડાને પ્રકાશે છે કે દીપકને ? કે ઘડા અને દીપકને બેયને રાખો, એમ નથી. આહા ! એવી વાત છે. પ્રકાશ દીવાને પ્રકાશે તે નિશ્ચય અને પ્રકાશ ઘડાને પ્રકાશે તે વ્યવહાર, એમ નિશ્ચય અને વ્યવહાર બેય રાખો. કે બે છે નહિ. પહેલાં નિશ્ચયમાં આવી જા, ત્યારબાદ નિશ્ચય પછી વ્યવહાર હોય છે. નિશ્ચય વગર વ્યવહાર હોતો નથી એ વાત કરે છે.

દીપક ઘટપટ આદિને પ્રકાશવાની અવસ્થામાંય દીપક જ છે. ઘડાને પ્રસિદ્ધ કરતો નથી પ્રકાશ. જો પ્રકાશ ઘડાને પ્રસિદ્ધ કરે છે એમ તારા લક્ષમાં આવશે તો પ્રકાશક એવો દીવો તારા લક્ષમાં આવશે નહિ. ઘડો જ તને જણાશે. પ્રકાશેય ગયો અને પ્રકાશક પણ ગયો. એકલો ઘડો રહી ગયો. માટી તને જણાય છે. માટી જેવો છે. બુદ્ધુ થઈ ગયો. બુદ્ધિમાં વિભ્રમ થઈ ગયો તું. ભાઈ ! ઘડો સામે છે ત્યારે, ઘડો તો જણાતો નથી. ઘડા સંબંધીનો પ્રકાશ જણાતો નથી. દીપક સંબંધીનો પ્રકાશ જણાતો નથી. પણ દીપક જ જણાય છે. આહાહા ! દૃષ્ટાંત સમજાય છે ?

દીપક છે, પ્રકાશ છે અને ઘડો છે. ત્રણ છે. બરાબર ! હવે એમ કહે છે, કે જે પ્રકાશ પ્રગટ થયો, એ ઘડાને પ્રસિદ્ધ કરે છે કે પ્રકાશને પ્રસિદ્ધ કરે છે કે દીપકને પ્રસિદ્ધ કરે છે ? એ દીપકને જ પ્રસિદ્ધિ કરે છે. ઘડાને નહિ, ઘડા સંબંધીના પ્રકાશને પણ નહિ, દીપક સંબંધીના પ્રકાશના ભેદને પણ નહિ. એ તો અભેદને જ પ્રગટ કરે છે. આહા ! એક દૃષ્ટાંતનો સરખો વિચાર કરે ને ઘરમાં બેઠો બેઠો, દીવો હોય ત્યારે, દીવો જ્યારે હોય ને રાત્રે ત્યારે વિચાર કરે, કે ભલે સોફાસેટ ઉપર બેઠો હોય કે ચાંદીની ખુરશી ઉપર બેઠો હોય પણ વિચાર કરે કે આ પ્રકાશ છે. આ પ્રકાશમાં આ બધું પ્રકાશે છે, તો પ્રકાશ આને પ્રસિદ્ધ કરે છે કે પ્રકાશ દીપકને પ્રસિદ્ધ કરે છે ? જો જ્ઞેયને પ્રસિદ્ધ કરે છે તો નિમિત્તાધીન દૃષ્ટિ અને પ્રકાશ દીપકને પ્રસિદ્ધ કરે છે તો ઉપાદાન ઉપર દૃષ્ટિ ગઈ. ભેદ નીકળી જાય અને દીવો દેખાય. દીવો પ્રકાશથી અનન્યપણે દેખાય છે. દીપકથી પ્રકાશ કથંચિત્ અભિન્ન છે એટલે તે અનન્યપણે જણાય છે. તો કર્તાય દીપક અને કર્મ પણ દીપક. કર્તા દીપક અને પ્રકાશ તેનું કાર્ય એમ છે નહિ. એ ભેદનું કથન છે. કાલે પોણો કલાક છે ને. પોણો કલાક બેન લેશે

Version 001: remember to check http://www.AtmaDharma.com for updates

તેમના માતાપિતા પણ આવે છે ને તે પણ તેને સાંભળે તો ખરા.

વિષય સૂક્ષ્મ છે. પહેલાં દૃષ્ટાંતને સરખી રીતે સમજો. સિદ્ધાંતને હમણાં સમજવાનો પ્રયત્ન ન કરો. આ કહે છે એમ છે કે હું જાણું છું, માનું છું એમ છે. બસ એટલું જ દૃષ્ટાંત, દૃષ્ટાંત તો સ્થૂળ છે દીપકનો. બધાને ઘરમાં દીવો તો હોય, દીવો કરવો પણ ન પડે. રાત્રે ખુરશી ઉપર બેઠા બેઠા વિચાર કરે. આહા ! કે આ ટ્યુબલાઈટ જણાય છે કે પ્રકાશ જણાય છે ? કે એ પ્રકાશના માધ્યમથી આ સોફાસેટ અને ઘર જણાય છે ? આહાહા ! જરાક વિચાર કરે થોભી જાય તો કામ થઈ જાય.

જેમ દીપક ઘટપટાદિને પ્રકાશિત કરવાની અવસ્થામાંય દીપક છે. જે પોતે પોતાની જ્યોતિરૂપ શીખાને પ્રકાશવાની અવસ્થામાં દીપક જ છે, અન્ય કાંઈ નથી. તેમ જ્ઞાયકનું જાણવું. કર્તાકર્મનું અનન્યપણં હોવાથી જ્ઞાયક જ છે. પોતે જાણનારો માટે કર્તા અને પોતાને જાણ્યો, દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રને જાણ્યા એમ નહિ, પ્રમત્ત અપ્રમત્તને જાણ્યા એમ નહિ. પાંચ મહાવ્રતને જાણે છે એમ નથી. વ્યવહાર રત્નત્રયનાં પરિણામ જણાય છે એમ છે નહિ. આહા ! આ વિષય ઝીણો છે જરા. આવતીકાલે લેશું. પોણો કલાક છે. આ વિષય બેત્રણ વાર કાન ઉપર આવેને ત્યારે સમજાય એવો છે.

પ્રવચન નં. ૮

તા. ૧૫-૧૦-૮૮ - જામનગર

સમયસાર એટલે શુદ્ધાત્મા. પ્રત્યેક જીવ-પ્રત્યેક આત્માઓ સ્વભાવથી શુદ્ધ છે. પ્રત્યેક આત્માઓ-બધા આત્માઓ સ્વભાવે ત્રણેકાળ શુદ્ધ, શુદ્ધ અને શુદ્ધ જ છે. આ આત્મા અશુદ્ધ થયો નથી, વર્તમાનમાં થતો નથી અને ભવિષ્યકાળે પણ અશુદ્ધ થવાનો નથી. અશુદ્ધતા બીજી ચીજ છે અને શુદ્ધતા બીજી ચીજ છે. શુદ્ધતા એ આત્માની ચીજ છે અને અશુદ્ધતા એ પુણ્ય-પાપ-આસ્ત્રવની ચીજ છે. બે વસ્તુ જુદી છે-બે ભાવ જુદા જુદા છે. જીવ અને આસ્ત્રવ બે મળીને એક આત્મા થતો નથી.

આત્મા તો ચિદાનંદ ! આત્મા પોતાના જ્ઞાનાદિ અનંતગુણથી બિરાજમાન અનાદિ-અનંત શુદ્ધ છે. શુદ્ધ એટલા માટે છે કે શુદ્ધની વ્યાખ્યા કરી (સમયસાર) છઠ્ઠી ગાથામાં કે આત્મા શુદ્ધ છે, તેનું કારણ શું ? (તો કહે છે) કે પરિણામ માત્રથી ભિન્ન છે માટે શુદ્ધ છે. આહાહા ! ત્યાંથી તો શરૂઆત કરી છે શુદ્ધતાની !

Please inform us of any errors on rajesh@AtmaDharma.com